

PRZESTRZEŃ I REGIONY W NOWOCZESNEJ GOSPODARCE

PRZESTRZEŃ I REGIONY W NOWOCZESNEJ GOSPODARCE

**Księga jubileuszowa dedykowana
Profesorowi Stanisławowi Korenikowi**

pod redakcją
Doroty Rynio i Alicji Zakrzewskiej-Półtorak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2023

Recenzja naukowa

Andrzej Pawlik, Zbigniew Przygodzki

Redakcja wydawnicza

Aleksandra Śliwka

Korekta

Barbara Łopusiewicz

Skład i łamanie

Beata Mazur

Projekt okładki

Beata Dębska

Na okładce wykorzystano zdjęcie z zasobów 123 Royalty Free

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2023

Nota copyright obowiązuje do 31 marca 2024 roku. Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

Od 1 kwietnia 2024 roku publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).
Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

ISBN 978-83-67400-92-3 (dla wersji papierowej)
ISBN 978-83-67400-93-0 (dla wersji elektronicznej)

DOI: 10.15611/2023.93.0

Cytuj jako: Rynio, D. i Zakrzewska-Półtorak, A. (red.). (2023). Przestrzeń i regiony w nowoczesnej gospodarce. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korenikowi. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	7
Prof. dr hab. Stanisław Korenik – Mistrz, Mentor, Nauczyciel, Naukowiec.....	9

Część I

Przestrzeń i miasta we współczesnych uwarunkowaniach

Stanisław Czaja , Sposoby traktowania przestrzeni w teorii ekonomii – krótki przegląd.....	15
Andrzej Prusek , Znaczenie przestrzeni w polityce zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju Polski.....	27
Krystian Heffner , Funkcjonowanie układów miejskich i ewolucja zagospodarowania przestrzeni miast.....	40
Jędrzej Chumiński , Rola ludności wiejskiej w zasiedleniu Wrocławia – na przykładzie pracowników przemysłu (1945-1956).....	64
Katarzyna Miszczak, Andrzej Sztando, Małgorzata Rogowska-Sawicz , Megatrendy w kreatywnej przestrzeni.....	78
Alicja Zakrzewska-Półtorak, Agata Pluta, Anna Szulc , Wybrane megatrendy wpływające na przestrzeń Wrocławia w latach 2012-2021.....	93
Dorota Rynio, Hanna Adamiczka, Jakub Sokołowski , Chronourbanistyka a projektowanie nowoczesnych osiedli – studium przypadku Wrocławia.....	107

Część II

Samorząd terytorialny i obszary funkcjonalne

Andrzej Klasik, Florian Kuźnik , Style zarządzania miejskiego.....	123
Edyta Szafranek-Stefaniuk , Obszary funkcjonalne jako jednostki terytorialne – wyzwania dla nauki i polityki rozwoju.....	137
Zbigniew Przygodzki, Jacek Chądzyński , Samorząd terytorialny w warunkach gospodarki cyrkularnej – warunki skutecznej transformacji.....	146
Aleksandra Nowakowska , Reinterpretacja pojęcia bliskości i jej roli w rozwoju terytorialnym.....	164
Leszek Patrzalek , Ewolucja roli i funkcji dotacji przekazywanych do budżetów samorządów województw.....	175

Jacek Uchman , Terytorialne zróżnicowanie regulacji w podatkach dochodowych w Polsce implikowane intencją aktywizacji działań gospodarczych	185
Henryk Brandenburg, Marek Magdoń , Rola interesariuszy w realizacji projektów dziedzictwa narodowego	196
Marian Kachniarz , Skuteczność projektów konsolidacji administracyjnej w miejskich obszarach funkcjonalnych. Studium przypadków z Polski i USA	208

Część III

Zrównoważony rozwój i jego wymiary

Beata Zofia Filipiak , Polityka energetyczna jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego w świetle ryzyka finansowego i niefinansowego.....	223
Zygmunt Szymła, Andrzej Pawlik, Paweł Dziekański , Przestrzenne zróżnicowanie gospodarowania odpadami w powiatach w latach 2010-2020 impulsem zielonej transformacji w Polsce.....	234
Joanna Kudelko , Problemy i wyzwania rozwoju obszarów wiejskich	247
Andrzej Graczyk , Oddziaływanie transformacji energetycznej na gospodarowanie przestrzenią w Polsce w perspektywie roku 2050.....	259
Adam Drobnik , Transformacja miasta przemysłowego. Uwarunkowania sukcesu transformacji Katowic – centrum największego regionu węglowego Unii Europejskiej.....	268
Piotr Hajduga, Anna Mempel-Śnieżyk , Proces rewitalizacji a rozwój zrównoważony miasta	283
Magdalena Kalisiak-Mędelska, Tomasz Pilawka , Koopetycja jako potencjalne źródło przewagi konkurencyjnej na lokalnym rynku wina. Przyszłość czy mrzonka o lokalnych producentach wina w Polsce?.....	294

Wstęp

We współczesnej gospodarce zachodzą intensywne procesy, które są przesłankami narastających zmian. Zmiany te mają zróżnicowany charakter i zasięg. Następują one w skali globalnej, międzynarodowej, krajowej, regionalnej i lokalnej, w przekroju ekonomicznym, społecznym, przestrzennym i czasu. Niniejsza publikacja ma na celu identyfikację miejsc zachodzenia zmian i ich zakresu, a także ich znaczenia dla przestrzeni oraz układu regionalnego i lokalnego. W dzisiejszych uwarunkowaniach zmiany często zachodzą bez względu na wolę uczestników procesów społeczno-gospodarczych, co oznacza, że nie zawsze są one planowane. Można jednak opracować ruchy mające na celu antycypację negatywnych konsekwencji zachodzących zmian oraz prowadzić politykę zakładającą elastyczność w programowaniu rozwoju, co ułatwi szybką reakcję na zmiany. Zmienia się także podejście do zmian, nie są one traktowane wyłącznie jako niekorzystne następstwa, ale coraz częściej są wyczekiwane i stają się motywacją do postępu i rozwoju. Ze względu na szybkość zmian coraz bardziej istotnym czynnikiem staje się czas, który stymuluje efektywność procesów planistycznych, strategicznych i zarządzania.

Współcześnie miejscem koncentracji zmian i ich efektów stają się regiony i poziom lokalny, gdyż wszelkie procesy globalne osadzają się, mają konsekwencje i ich efekty są widoczne właśnie na tych poziomach. Z tego powodu regiony, ich działanie i możliwości tworzenia modeli rozwoju skupiają uwagę naukowców z wielu dziedzin oraz stanowią interdyscyplinarną przestrzeń do badań. Aktualnym problemem badawczym jest również przestrzeń – ze względu na jej ograniczoność, która coraz częściej stanowi wyzwanie dla gospodarek, w tym regionalnych. Przestrzeń również stanowi interdyscyplinarny obiekt badawczy, a dotychczasowy zakres badań prowadzonych w odniesieniu do przestrzeni wymaga uzupełnienia wielu luk badawczych i aktualizacji uzyskanych wcześniej wyników badań ze względu na intensywne zmiany, jakie obecnie mają miejsce, oraz nowego podejścia do gospodarowania przestrzenią w świetle potrzeby traktowania jej jako zasób.

Publikacja została podzielona na trzy bloki tematyczne:

- I. Przestrzeń i miasta we współczesnych uwarunkowaniach.
- II. Samorząd terytorialny i obszary funkcjonalne.
- III. Zrównoważony rozwój i jego wymiary.

W pierwszym bloku autorzy skoncentrowali się na analizie przestrzeni w ujęciu retrospektywnym, teraźniejszym oraz długookresowym, wskazując zróżnicowane podejścia do jej definiowania, funkcjonowania, a także odnajdując megatrendy, które

obecnie ją determinują, jak również te, które w dłuższej perspektywie będą ją porządkować. We współczesnych uwarunkowaniach istotnym aspektem jest racjonalne zagospodarowanie przestrzeni w miastach, m.in. ze względu na jej ograniczoność i wysokie koszty związane z rozlewaniem się miast. Z kolei dobrze zagospodarowana przestrzeń miasta powinna przyczyniać się do wysokiej jakości życia mieszkańców i ich zadowolenia. Realizacji takiej idei rozwoju miasta sprzyja wdrażanie koncepcji miast krótkich odległości, gdzie podstawą ich budowy i planowania jest chronourbanistyka, mieszkańcy zaś zyskują w tym modelu czas na własny rozwój, życie rodzinne i hobby, zamiast zaspokajając swoje potrzeby, pokonując dziennie wiele kilometrów. Buduje to podstawy odpowiedzialności klimatycznej i zadowolenia mieszkańców, a przestrzeń jest zagospodarowana w efektywny sposób oraz zgodnie z zasadami ładu przestrzennego.

Uzyskanie spójnej i dobrze zagospodarowanej przestrzeni oraz rozwój regionów wymagają wielu działań ze strony zróżnicowanych podmiotów (interesariuszy). Wielką wagę przywiązuje się do polityki i działań podejmowanych przez samorządy terytorialne – na tym aspekcie skupiono się w opracowaniach zebranych w drugim bloku tematycznym. Skuteczność działania samorządów terytorialnych zależy od zdywersyfikowanych czynników i ma zróżnicowane cele, przy czym przeciwdziałanie zmianom klimatycznym staje się jedną z podstawowych determinant ich działania wraz z opracowaniem planu strategicznego funkcjonowania w warunkach gospodarki cyrkularnej. W tej części omówione zostały także podstawy określania, działania oraz relacji w obszarach funkcjonalnych oraz zewnętrzne ich powiązania i „ciążenia”.

We współczesnych uwarunkowaniach konieczne staje się dążenie do zrównoważonego rozwoju, co zostało podkreślone w trzeciej części publikacji. Skupiono się tu szczególnie na aspektach środowiskowych i przyrodniczych, ewolucji przestrzeni miejskich w kierunku osiągnięcia podstaw zrównoważonej gospodarki oraz na energetyce, jej bezpieczeństwie i zabezpieczeniu. Inicjatywa dążenia do zrównoważonego rozwoju nie jest niczym nowym, jednak przy dzisiejszym układzie uwarunkowań staje się ona pewną normą priorytetów rozwojowych, a w gospodarkach o wysokiej jakości życia jedynie pierwszym wymaganym krokiem. W każdym indywidualnie analizowanym przypadku będzie ona oznaczała nieco inny układ celów i ich intensywność, w zależności od uwarunkowań endogenicznych i relacji z otoczeniem.

W publikacji podnoszone są kwestie związane z wyzwaniem stojącymi przed przestrzenią i regionami w nowoczesnej gospodarce w zróżnicowanych przekrojach oraz kwestie aktualnych obszarów badawczych. Całość rozważań zawartych w publikacji zobrazowana została wieloma przykładami – zarówno z Polski, jak i zagranicznymi, co wskazuje nie tylko na walory teoretyczne opracowania, ale i jego wartość empiryczną. Zakres analiz przedstawionych w publikacji wynika z głównych trendów społeczno-gospodarczych w nowoczesnej gospodarce regionalnej. Zakres ten dobrze ilustruje także zainteresowania i specjalizacje badawcze prof. dr. hab. Stanisława Korenika. Publikacja ta w swej intencji jest wyrazem szacunku i docenienia aktywności badawczej Profesora obchodzącego jubileusz 35-lecia pracy naukowej.

Prof. dr hab. Stanisław Korenik – Mistrz, Mentor, Nauczyciel, Naukowiec

Prof. dr hab. Stanisław Korenik jest kierownikiem Katedry Gospodarki Przestrzennej i Administracji Samorządowej w Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu. Reprezentuje dyscypliny naukowe: ekonomia i finanse oraz geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

Stanisław Korenik urodził się 15 marca 1960 r. w Wałbrzychu, gdzie ukończył Technikum Zawodowe w Zespole Szkół Mechanicznych. W 1988 r. uzyskał tytuł magistra ekonomii na Wydziale Gospodarki Narodowej Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Od 15 lutego 1989 r. podjął pracę naukowo-dydaktyczną na stanowisku asystenta – stażysty na Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1992-1993 odbył staże naukowe we Francji, na uniwersytecie Lille I, w ramach programu TEMPUS. Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych w czerwcu 1994 r. (za pracę doktorską: *Problemy restrukturyzacji regionów depresji na przykładzie Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego*) pracował na stanowisku adiunkta do października 2001 r. Kolejny stopień, czyli doktora habilitowanego nauk ekonomicznych, uzyskał w grudniu 1999 r. (na podstawie rozprawy habilitacyjnej: *Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska*). W październiku 2001 r. podjął pracę na stanowisku profesora nadzwyczajnego. W dniu 24 kwietnia 2012 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał mu tytuł profesora nauk ekonomicznych, w związku z tym 1 stycznia 2013 r. został zatrudniony na etacie profesora zwyczajnego.

Od 2004 r. Profesor Korenik jest kierownikiem Katedry Gospodarki Przestrzennej i Administracji Samorządowej, która powstała na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu – obecnie jest to Wydział Ekonomii i Finan-

sów. W latach 1998-2012 prof. dr hab. Stanisław Korenik pracował także w Wyższej Szkole Zarządzania i Finansów we Wrocławiu, gdzie pełnił różne funkcje (m.in. dziekana, prorektora). W okresie 2004-2005 pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego i jednocześnie kierownika Zakładu Gospodarki Regionalnej w Instytucie Ekonomii na Akademii Świętokrzyskiej (obecnie Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach). Od 1 października 2012 r. do 30 września 2014 r. był także zatrudniony na stanowisku profesora na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Opolskiego. Przez dwie kadencje był także członkiem Rady Naukowej Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu w Usti nad Łabą, obecnie zaś jest członkiem komisji ds. doktoratów, która jest ciałem naukowym decydującym w głosowaniu o możliwościach i warunkach otwarcia doktoratu oraz o składzie komisji egzaminacyjnej i komisji doktorskiej.

Profesor Stanisław Korenik brał udział w realizacji kilkunastu grantów badawczych – o zasięgu krajowym lub międzynarodowym – pełniąc w nich różne funkcje (kierownicze, wykonawcze, organizacyjne). Jest członkiem różnorodnych ciał naukowych, m.in.: Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, Sekcji Obszarów Metropolitalnych KPZK PAN, Rady Programowej International Editorial Board of the Scientific Journal of Transactions of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University oraz gremiów działających na rzecz praktyki gospodarczej, m.in. rad nadzorczych. Jest także przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego periodyku „Biblioteka Regionalisty” (redaktorem naczelnym).

Badania naukowe prowadzone przez prof. dr. hab. Stanisława Korenika skupiają się wokół:

- współczesnych wyzwań stojących przed przestrzenią,
- polityki regionalnej i lokalnej,
- miast i koncepcji ich funkcjonowania,
- finansów lokalnych i regionalnych.

W zakresie dydaktyki Profesor jest:

- promotorem 15 prac doktorskich,
- recenzentem 29 prac doktorskich i habilitacyjnych,
- twórcą kierunku Gospodarka przestrzenna na Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu (kierunek obecnie zmienił nazwę na Nieruchomości i gospodarka przestrzenna),
- autorem licznych sylabusów,

prowadzi także wiele wykładów, np. „Polityka regionalna”, „Przestrzeń w ekonomii”, „Metodologia badań naukowych”, „Megatrendy w kreatywnej przestrzeni”.

Profesor jest autorem wielu książek i artykułów naukowych, w tym: *Region ekonomiczny w nowych realiach społeczno-gospodarczych* (2011, Warszawa: CeDeWu.pl), *Dysproporcje w rozwoju regionów Polski – wybrane aspekty* (2003, Wrocław: Akademia Ekonomiczna), *Wybrane problemy procesów gospodarczych* (2003, Wrocław: Akademia Ekonomiczna), *Zarządzanie rozwojem lokalnym (gminy)*, [w:] *Funkcjonowanie samorządu terytorialnego. Doświadczenia i perspektywy*, red. S. Dolata, 1998, Opole:

Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego), *Metropolie we współczesnej gospodarce z uwzględnieniem realiów polskich* („Biuletyn PAN. Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju” 2004, nr 214), *Teorie rozwoju regionalnego – ujęcie dynamiczne* (współautor: A. Zakrzewska-Półtorak, 2011, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu), *Wartość nieruchomości mieszkaniowej w nowoczesnych uwarunkowaniach przestrzennych i gospodarczych* (współautorzy: A. Zakrzewska-Półtorak, A. Łuczyszyn, 2020, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu).

Prof. dr hab. Stanisław Korenik jest również redaktorem licznych publikacji, w tym podręczników akademickich, np.: *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty* (współredaktor: J. Słodczyk, 2005, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu), *Współczesne koncepcje przestrzennego rozwoju gospodarki i społeczeństwa* (2010, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu), *Some Aspects of Spatial Economy* (2009, Warsaw: Polish Academy of Sciences. Committee for Spatial Economy and Regional Planning), *International Spatial Economy: Chosen Aspects* (współredaktor: O. Özbek, 2012, Wrocław: Publishing House of Wrocław University of Economics), *Nieruchomości i ich wycena* (współredaktor: A. Zakrzewska-Półtorak, 2021, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu).

Prof. dr hab. Stanisław Korenik ma również duże doświadczenia we współpracy z praktyką gospodarczą. Jest uznanym autorytetem z zakresu programowania rozwoju w różnych przekrojach terytorialnych. Tworzył zespoły (i kierował nimi) mające na celu opracowanie strategii rozwoju społeczno-gospodarczego. Poza tym jest autorem wielu ekspertyz na rzecz gospodarki. Szczególne Jego związki z praktyką gospodarczą są widoczne w przestrzeni województwa dolnośląskiego, metropolii wrocławskiej, Wrocławia i Wałbrzycha. Pełnił funkcję przewodniczącego zespołów eksperckich przygotowujących Strategię Wrocław 2030 (2018), Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego (2015), Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (2011) oraz funkcję współautora Strategii Rozwoju Sudety 2030 (2018) i Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (2018). Był także autorem ekspertyzy do aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego oraz autorem Strategii Integracji Gospodarczo-Przestrzennej Aglomeracji Wrocławskiej i jej aktualizacji.

Profesor Korenik wielokrotnie był nagradzany za osiągnięcia naukowo-dydaktyczne i organizacyjne nagrodą Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (wcześniej Akademii Ekonomicznej). Został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi. Otrzymał tytuł Honorowego Profesora Wydziału Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz medal wydany w 200-lecie urodzin Tarasa Szewczenki przez Ministerstwo Edukacji i Nauki w Ukrainie.

W trakcie pracy naukowo-dydaktycznej Profesor współpracował i nadal współpracuje z wieloma ośrodkami akademickim w kraju i za granicą:

- krajowe ośrodki akademickie to m.in.: Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach;
- zagraniczne ośrodki akademickie to m.in.: University of Jan Evangelista w Ústí nad Labem (Czechy), Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (Ukraina), Pamukkale University (Denizli, Turcja), Selçuk University (Konya, Turcja).

W ramach tej współpracy realizowane były wspólne projekty, seminaria, wizyty studialne, wyjazdy w ramach programu ERASMUS oraz wykłady gościnne.